

Džošs Aierlends

**Čērcīls
un dēls**

Churchill & Son

Josh Ireland

Džošs Aierlends

**Čērcīls
un dēls**

No angļu valodas tulkojusi

Karīna Tillberga

821.111-94
Ai 001

Josh Ireland
CHURCHILL & SON

Copyright © 2021 Josh Ireland
All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
This edition published by arrangement with Dutton, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Book design by Elke Sigal.
Jacket design by Jason Booher.
Jacket photographs of Winston Churchill and his son, Randolph: (front) 1930, © Marka/Alamy Stock Photo; (back) 1929, © Bettmann/Getty Images

While the author has made every effort to provide accurate telephone numbers, internet addresses, and other contact information at the time of publication, neither the publisher nor the author assumes any responsibility for errors or for changes that occur after publication. Further, the publisher does not have any control over and does not assume any responsibility for author or third-party websites or their content.

Džošs Aierlends
ČĒRČILS UN DĒLS

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*
Redaktore *Kristīne Kupce*
Korektores *Evija Stikute* un *Zinta Stikute*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,
K. Valdemāra iela 6, Rīga, LV-1010.
Red. nr. R-496.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Karīna Tillberga, 2023
© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9984-31-321-9

Veltits Aivijai un Viktorijai

SATURS

PROLOGS	9
1 PIERUNĀ PAPU ATBRAUKT, VIŅŠ VĒL NE REIZI TE NAV BIJIS.....	13
2 METEORZVĒRS.....	34
3 VINSTONS IR ĪSTS PAŠĀ.....	51
4 TĀ IR TIKAI SPĒLE, PAPU.....	71
5 ES VIŅU ĻOTI MĪLU	93
6 BET VĀRDI IR BEZSPĒCĪGI.....	104
7 VIŅI PLĒŠAS KĀ KAĶI.....	125
8 MANS BRĀLIS BASTARDS	139
9 TAS IR PĀRSTEIDZĪGS UN ĻOTI NEPĀRDOMĀTS SOLIS	156
10 VISS IR SLIKTI, ĻOTI SLIKTI.....	171
11 VINSTONS IR ATGRIEZIES.....	195

12	BEIDZOT ES VARU IEVIEST KĀRTĪBU ŠAJĀ SASODĪTAJĀ JUCEKLĪ	209
13	MANS MĪĻĀKAIS AMERIKĀNIS.....	230
14	R. IR VIŅA AKLAIS PLANKUMS	248
15	DOMĀJU PAR TEVI KATRU DIENU	266
16	SIRDSSĀPES UN AIZVAINOJUMS	280
17	<i>FINIS</i>	298
18	STAIGĀJOŠAIS VULKĀNS.....	312
19	MĪLU TEVI VAIRĀK NEKĀ JEBKURU CITU.....	326
20	VIŅŠ PIEKRITA! BEIDZOT VIŅŠ PIEKRITA!.....	350
	PATEICĪBAS	378
	IZMEKLĒTA BIBLIOGRĀFIJA.....	380
	RĀDĪTĀJS.....	387

PROLOGS

Vinstonam Čērčilam bija baltas, smalki veidotas rokas ar slaidiem pirkstiem; nereti gadījās, ka viņam noslīdēja no pirksta iemīļotais zīmoggredzens ar trim stīpiņām. Sastapis viņu Otrā pasaules kara laikā, kāds cilvēks bija pārsteigts, ka tādas rokas var tik sekmīgi atvairīt nacistus.

To ievēroja arī citi cilvēki. Tiekoties ar Čērčilu pirmo reizi, daudzi bija pārsteigti par viņa rokām, it sevišķi pusmūža gados, kad viņš jau bija diezgan korpulents. Arī pats Vinstons lepojās ar savām rokām. Viņš spēja pasmieties par lielāko daļu viņam veltītu nievu, bet ļoti apvainojās par *Punch*¹ karikatūru, kurā bija attēlots ar tuklām roķelēm un strupiem pirkstiem. “Paskatieties uz manām rokām,” viņš sūdzējās savam ārstam lordam Moranam. “Tās ir tik skaistas.”

Cilvēki ievēroja arī to, ka viņa rokas atrodas pastāvīgā kustībā; droši vien pats to neapzinoties, viņš nemitīgi virpināja virs kafijas tasītes cigāru, kas bija pa paradumam saņemts divos pirkstos; vēl viņam bija ieradums lauzt sērkociņus.

¹ 1841. gadā dibināts humora un satīras žurnāls, īpaši populārs 19. gs. 50. un 60. gados. (*Tulk. piez.*)

Smalki veidotas, kustīgas rokas nebija vienīgā iezīme, ko bija pārmantojis viņa vienīgais dēls Rendolfs. Raugoties uz dēlu, Vinstons redzēja viņā savas labākās – iedzimtās vai iegūtās – īpašības: laipnību, oriģinalitāti, ekscentriskumu, pārgalvīgu drosmi un izteiktu nevērību pret citu viedokli. Tomēr viņš redzēja arī nopietnus trūkumus: augstprātību, neapdomību, nekontrolējamu temperamentu un neizprotamu noslieci uz paškaitniecību.

Bija cilvēki, pret kuriem Čērčils loloja tikpat maigas jūtas kā pret dēlu, un bija tādi, kas iesvēla viņā nevaldāmas dusmas, bet Rendolfs bija vienīgais, kurš spēja izraisīt gan mīlestības, gan nīknuma kvēli.

Tēvs mēdza veltīt viņam vārdus, kas līdzinās rindām no mīlestības vēstulēm (“Es Tev tik reti rakstu, bet tas nenozīmē, ka es par Tevi nedomāju... Man ir tik daudz kas Tev jāpastāsta, ka es pat nezinu, ar ko sākt...”), tomēr Rendolfs spēja tā nokaitināt tēvu, ka reizēm klātesošajiem likās – Vinstonu ķers sirdslēkme.

Rendolfs pastāvīgi sagādāja tēvam vilšanos, padarot viņu vārīgu un neaizsargātu pret nekontrolējamiem emociju uzliesmojumiem. Tomēr tieši Rendolfam tēvs uzticēja savas bailes, plānus un noslēpumus, tieši viņa sabiedrībā atpūtās no tā publiskā tēla, kas slēpa viņa ievainojamību un raizes. Vienubrīd viņi bija draugi, bet jau nākamajā – ienaidnieki (reizēm pat vienu vakariņu laikā), tomēr Vinstons nevienam neatklājās tādā mērā kā Rendolfam.

Rendolfs arī bija spilgta personība, īsts bonvivāns, kurš baudīja dzīvi pats un sniedza baudījumu citiem, viens no tiem cilvēkiem, kurš parādās sabiedrībā kā viesulis, atstājot aiz sevis tukšas viskija glāzes un bravūrīgas pārgalvības auru. Viņš bija apveltīts ar patīkamu ārieni, enerģiju, daiļrunību un fenomenālu atmiņu, kas ļāva vārds vārdā citēt apjomīgus fragmentus no literatūras klasiķu un vēsturnieku darbiem.

Rendolfa bērnībā un jaunībā tēvs viņu uzmundrināja un slavēja, pastāvīgi atkārtojot, ka viņu gaida spoža nākotne. Vinstons

bija cieši apņēmies darīt visu, lai dēls neciestu no viņa paša pieredzētās tēva nevērības, un vēlējās izveidot ko līdzīgu vēstures ietekmīgākajām dinastijām. Tomēr Rendolfs nebija Vinstona vienīgā prioritāte – viņš bija kā apsēsts ar savu sūtību, pārliecību par to, ka liktenis ir izraudzījis viņu kādam augstākam mērķim. Viss pārējais Vinstonam bija otrajā vietā, un Rendolfam ar savu fanātisko uzticību tēvam, kas kaitēja viņam gandrīz visās dzīves jomās, nācās dārgi par to samaksāt.

Šī grāmata ir stāsts par viņu dzīvi un attiecībām, par to, kā Vinstons Čērčils radīja savu dēlu un izpostīja viņa dzīvi.

1

PIERUNĀ PAPU ATBRAUKT, VIŅŠ VĒL NE REIZI TE NAV BIJIS

Kādā 1947. gada novembra vakarā Vinstons Čērčils kopā ar Rendolfu un meitu Sāru sēdēja Čārtvelas garajā ēdamistabā. Sarunā bija iestājusies pauze, un Rendolfs pārtrauca to, norādot uz tukšu krēslu un pajautājot tēvam: “Kuru cilvēku tu gribētu nosēdināt šajā krēslā?”

Brālis un māsa gaidīja, ka Vinstons nosauks Jūliju Cēzaru vai Napoleonu, bet viņš brīdi padomāja un sniedza “ļoti vienkāršu” atbildi: “Savu tēvu, protams.”

Tad viņš pastāstīja bērniem, ka reiz kādā miglainā ziemas vakarā kopējis lorda Rendolfa portretu. Kolīdz viņš ķēries pie tēva krāšņajām ūsām, tas piepeši materializējies viņa priekšā tieši tāds, “kā tika aprakstīts sava īsā triumfa gadā”. Abi sākuši runāt par nozīmīgākajiem notikumiem, kas bija mainījuši pasauli kopš lorda Rendolfa nāves, līdz piepeši rēgs paziņojis: “Nav nekādas jēgas runāt par politiku ar tādu puiku kā tu. Viens no sliktākajiem

skolniekiem! Vienīgā reize, kad tu veiksmīgi nokārtoji kādu pārbaudījumu, bija tad, kad tevi uzņēma kavalērijā! Rakstīji man tik sausas, formālas vēstules. Nespēju iedomāties, kā tu iztiksi ar to mazumiņu, ko atstāju tev un Džekam [Vinstona jaunākais brālis]... Bet toreiz tu biji ļoti jauns un es tevi milēju. Vecāki cilvēki allaž ir neiecietīgi pret jaunajiem, tēvi vienmēr grib redzēt dēlos savus tikumus, nevis trūkumus.”

Izrādījās, lords Rendolfs domāja, ka dēls ir aizvadījis necilu vidēja ranga armijas virsnieka dzīvi. “Tev vajadzēja pievērsties politikai,” viņš sacīja. “Tu pat varētu gūt zināmu ievēribu.” To pateicis, rēgs uzšķīla sērkociņu, lai aizsmēķētu cigareti, un nozuda tikpat pēkšņi, kā bija uzradies.

Rendolfs un Sāra nezināja, vai tēvs runā par nesen redzētu sapni vai “aspēlē kādu savādu fantāziju”, lai gan jau vairākus mēnešus sūdzējās par murgainiem sapņiem, kuros redzot lordu Rendolfu.

Šis stāsts, kuru Vinstona ģimenes locekļi nosauca par “Sapni”, bet viņš pats – par “Privātu stāstu” (saskaņā ar manuskripta sākotnējo nosaukumu), ļoti iespaidoja brāli un māsu, un viņi pierunāja tēvu to uzrakstīt. Dažus mēnešus viņš aizrautīgi nodevās darbam, tad nezināmu iemeslu dēļ ieslēdza manuskriptu atvilktnē, kur tas nogulēja desmit gadus. Rendolfs raksta, ka tas atkal parādījās tikai īsi pirms Vinstona nāves, kad viņš veica tekstā beidzamās izmaiņas.

Nav brīnums, ka Čērčils domāja par lordu Rendolfu pat tad, kad noslēgumam tuvojās viņa paša dzīve: Vinstons nekad neaizmirsā cilvēku, kuru bija glorificējis kopš bērna kājas. Vēlāk viņš atzina, ka enerģiskais, izaicinošais politiķis, kurš šķīrās no dzīves jau četrdesmit sešu gadu vecumā, ļoti ietekmēja viņu agrīnajā dzīves posmā. Vinstons mācījās no galvas tēva runas un “nešaubīgi pieņēma viņa politisko nostāju”; visu mūžu kāda uzstājīga iekšēja balss vaicāja viņam, vai lords Rendolfs būtu atzinīgi novērtējis to vai citu viņa lēmumu.

Nelaime tā, ka savas dzīves laikā lords Rendolfs neveltīja savam dēlam tikpat kā nekādu uzmanību.

LORDS RENDOLFS, NELIELA AUGUMA VĪRS ar smalku miesasbūvi, lielu galvu, ekstravagantām valzīrga ūsām un “tieksmi uzkrītoši ģērbties”, neapšaubāmi bija ļoti impozanta personība. Visvairāk cilvēkus pārsteidza viņa lielo, izvalbīto acu skatiens – eksoftalma dēļ tās šķita raugāmieš uz pasauli ar augstprātīgu izaicinājumu, un tas nebija tikai šķitums. Lords Rendolfs spēja būt šarmants un asprātīgs, bet visbiežāk pret apkārtējiem – it īpaši pret svešiem un sev netikamiem cilvēkiem – izturējās ar saltu aristokrāta augstprātību.

Mārlboro hercoga otrais dēls lords Rendolfs ar grūtībām pabeidza Ītonu un tādā pašā garā turpināja Oksfordā. Viņš dzēra, sīta logus un pinās ar zemas kārtas sievietēm. “Smalkas dāmas nav manā gaumē,” viņš mēdza teikt. “Man patīk vienkāršas sievietes, kuras dejo, dzied un dzer, – jo prastākas, jo labāk.”

Tomēr lords Rendolfs bija apdāvināts cilvēks: gudrs, apķērīgs un asprātīgs, turklāt apveltīts ar fenomenālu atmiņu. Izlasījis lappusi kāda, piemēram, Gibona¹, darba, viņš spēja atkārtot to vārds vārdā. Šīs spējas ļāva viņam iegūt respektablu zinātnisko grādu, un tas bija tik neparasti hercoga dēlam, ka viņam tika pareģota spoža nākotne. (Cilvēkam ar viņa sabiedrisko stāvokli īpaši nekaitēja tādi sīkumi kā arests par dzeršanu vai huligānismu.)

Kādu laiku šķita, ka lords Rendolfs dzīvos saskaņā ar savām sliktākajām īpašībām. Tradicionālajam ceļojumam pa Eiropu, kurā tolaik devās augstas kārtas jaunekļi, sekoja īss bezdarbības un uzdzīves periods. Turklāt viņš bija nervozs cilvēks ar noslieci uz melanholiju un kādu laiku bija spiests gandrīz pilnībā atteikties no sabiedriskās dzīves. Šajā periodā viņš lasīja franču romānus un smēķēja turku cigaretes, līdz viņam “sāka smelgt mēle”.

¹ Edvards Gibons (1737–1794) – britu vēsturnieks, rakstnieks un parlamenta loceklis. Viņa nozīmīgākais darbs ir “Romans impērijas norieta un krišanas vēsture”. (*Tulk. piez.*)